

Tilburg University

Het novum als ingang van herziening

Kooijmans, T.

Published in:
Delikt en Delinkwent

Publication date:
2007

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Kooijmans, T. (2007). Het novum als ingang van herziening. *Delikt en Delinkwent*, 2007(33), 410-432.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

DD 2007, 33, p. 410.
Het novum als ingang van herziening*^[1]
(T. Kooijmans *^[2])

DD 2007, 33.1, p. 410

HR 16 januari 2007, LJN AZ1671 (persoonsverwisseling)

Regeling

Sv art. 457 lid 1

Hoge Raad:

'2.2. De aanvraag berust op de stelling dat sprake is van een omstandigheid als bedoeld in artikel 457, eerste lid aanhef en onder 2°, Sv. De aanvrager voert daartoe aan dat sprake is geweest van een persoonsverwisseling, doordat iemand gebruik heeft gemaakt van zijn persoonsgegevens. Ter staving van deze stelling wordt aangevoerd dat het identiteitsbewijs van de aanvrager een aantal malen is ontvreemd, terwijl de aanvrager ten tijde van de bewezenverklarde feiten, die op 11 juni 2001 en 24 november 2001 te Utrecht en op 18 januari 2002 te Hoogersmilde, gemeente Midden-Drenthe en op 19 januari 2002 te Assen gepleegd zijn, intern opgenomen was in zorginstellingen van Parnassia te Den Haag.

(...)

4.1. Als bijlagen bij de aanvraag zijn onder meer gevoegd:

- een kopie van een brief d.d. 18 februari 2005 namens Psycho-medisch centrum Parnassia (...) waarin ten aanzien van [aanvrager] wordt bevestigd dat hij (...) van 7 juni 2001 tot 6 september 2001 intern opgenomen is geweest in zorginstelling Emiliehoeve en dat hij van 25 september 2001 tot 19 juli 2002 intern opgenomen is geweest in zorginstelling Triple Ex. De brief houdt voorts in dat de cliënten binnen deze programma's nagenoeg geen mogelijkheden hebben om buiten de instelling te verblijven en dat zij pas na een bepaalde periode (gemiddeld drie maanden) op verzoek in het weekend naar buiten (familie, etc.) mogen en dan nog onder strikte voorwaarden. Verder zijn de controles zodanig dat het niet mogelijk is dat de cliënten ongemerkt naar buiten gaan of elders verblijven;
- een kopie van een brief d.d. 30 september 2002 namens Parnassia Psycho-medisch centrum (...) inhoudende dat de aanvrager wegens zijn verslaving aan drugs vanaf 24 april 2001 tot 19 juli 2002 onafgebroken intern opgenomen is geweest in Parnassia;
- een kopie van een brief d.d. 22 juli 2005 namens Parnassia psycho-medisch centrum (...) inhoudende dat de aanvrager zichzelf (...) heeft gemeld met het verzoek om gegevens over zijn opnameperiode van 25 september 2001 tot en met 19 juli 2002. De brief houdt in dat bij onderzoek in het dossier van de aanvrager over de data 24 november 2001, en 18 en 19 januari 2002 geen negatieve aantekeningen of eventuele overtredingen van regels (zoals ongeoorloofde afwezigheid) waren te vinden en dat de aanvrager op 18 januari (de Hoge Raad leest: 2002) blijkens een laboratoriumuitslag een bloedonderzoek heeft ondergaan;
- een afschrift van een werkblad met de geregistreerde opnameperiodes van de aanvrager, inhoudende (...) dat de aanvrager van 7 juni 2001 tot 6 september 2001 intern opgenomen is geweest in zorginstelling Emiliehoeve en dat hij van 25 september 2001 tot 19 juli 2002 intern opgenomen is geweest in zorginstelling Triple Ex;
- een proces-verbaal aangifte vermissing reisdocument, PL 1514/2000/59596, op 3 maart 2005 opgemaakt (...) inhoudende dat de aangever op 30 november 2000 aangifte heeft gedaan van vermissing van een Europese identiteitskaart op zijn naam. De vermissing werd op 29 november 2000 ontdekt.

4.2. De inhoud van de hiervoor onder 4.1 vermelde stukken geeft steun aan de stelling waarop de aanvraag berust, te weten dat in de zaken die leidden tot de uitspraken waarvan herziening is gevraagd, sprake is geweest van een persoonsverwisseling.

4.3. Een en ander levert het ernstig vermoeden op dat zowel de Politierechter te Assen, als de Politierechter te Utrecht, waren zij met de evenvermelde feiten en omstandigheden bekend geweest, de aanvrager van het hem tenlastegelegde zouden hebben vrijgesproken.'

DD 2007, 33.2, p. 411

HR 10 oktober 2006, LJN AY9744 (WAM-overtreding)

Regeling

Sv art. 457 lid 1

Hoge Raad:

'1. (...) De Politierechter heeft de aanvrager (...) ter zake van 4. 'als bestuurder van een motorrijtuig daarmede op een weg rijden zonder dat er voor dat motorrijtuig een verzekering overeenkomstig de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen is gesloten en in stand is gehouden', gepleegd op 21 november 2003 met het voertuig voorzien van het kenteken (...), veroordeeld (...).

2.2. De aanvraag berust op de stelling dat sprake is van een omstandigheid als bedoeld in artikel 457, eerste lid aanhef en onder 2°, Sv, aangezien uit de aan de aanvraag gehechte bescheiden blijkt dat op 21 november 2003 voor het motorvoertuig met het kenteken (...) wel een verzekering overeenkomstig de WAM van kracht was.

4. Beoordeling van de aanvraag

4.1. Bij de aanvraag is overgelegd een verklaring van 17 augustus 2004 van [A] N.V., welke verklaring inhoudt:

'Verklaring artikel 34 WAM

Ter voldoening aan het gestelde in artikel 34, lid 2, van de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen (WAM) verklaart (...)

[A] N.V. hierbij dat op 21-11-2003 voor het motorrijtuig voorzien van kenteken [...] een verzekering van kracht was welke aan de op die datum door of krachtens de WAM gestelde eisen voldeed, afgesloten onder bovengenoemd polisnummer en dat het CRWAM, voorzover noodzakelijk, is aangevuld dan wel gecorrigeerd.'

4.2. Aan de inhoud van dit stuk, totstandgekomen en afgegeven nadat de Politierechter uitspraak had gedaan, valt het ernstige vermoeden te ontleenen dat de Politierechter, ware hij daarmee bekend geweest, de aanvrager van het hem tenlastegelegde onder 4 zou hebben vrijgesproken.'

DD 2007, 33.3, p. 411

HR 19 december 2006, LJN AY9718 (butler-zaak)

Regeling

Sv art. 457 lid 1

Hoge Raad:

'4.1. Het Hof heeft ten laste van de aanvrager bewezenverklaard dat:

'hij op of omstreeks 5 november 1983 te Amsterdam opzettelijk en met voorbedachte raad [slachtoffer] van het leven heeft beroofd, hebbende hij verdachte voornoemde [slachtoffer] (die 72 jaar oud was en op 29 september 1983 in het huwelijk was getreden met hem, verdachte en welke vrouw hij, verdachte krachtens overeenkomst verzorgde en verpleegde en van wier lichamelijke conditie en medicijngebruik hij, verdachte globaal op de hoogte was) na kalm beraad en rustig overleg opzettelijk - zakelijk weergegeven -:

- soep met daarin een hoeveelheid - Surinaamse - rum (Palmboom) met een alcoholgehalte van ongeveer 90% toegediend, althans te eten gegeven en terwijl hij, verdachte in de wetenschap was van het hierna onder a. en b. en d. en e. weergegevene, te weten:
 - a. dat zij een of meer medicijnen welk(e) in combinatie met alcohol schadelijk kon(den) zijn voor haar gezondheid had ingenomen, en
 - b. dat zij aan enige hartkwaal leed en
 - d. dat zij uiterlijke tekenen van lichamelijk onwel bevinden en/of machteloosheid (zweten/pijn in haar benen) vertoonde en
 - e. dat haar bloeddruk was opgelopen tot een abnormale hoogte (boven de 200 bovendruk)
- een mengsel van wijn en (teneinde het alcoholgehalte te verhogen) - Surinaamse - rum (Palmboom) met een alcoholgehalte van ongeveer 90% en gin, toegediend, althans te drinken gegeven en
- medische assistentie onthouden en nagelaten deze in te roepen, terwijl deze onmiskenbaar en dringend geboden was welk bovenomschreven complex van opzettelijk handelen en nalaten de dood van voornoemde [slachtoffer] ten gevolge heeft gehad.'

(...)

5. (...) De aanvraag berust naar de kern genomen op een drietal gronden.

In de eerste plaats wordt aangevoerd dat nieuw onderzoek door het Nederlands Forensisch Instituut (hierna: NFI) aan twee bewaard gebleven hartpreparaten van het slachtoffer een nieuw licht werpt op de doodsoorzaak van het slachtoffer.

In de tweede plaats wordt gesteld dat het Hof ten onrechte heeft geconcludeerd dat de aanvrager nalatig is geweest door het onthouden van medische assistentie en het nalaten deze in te roepen, terwijl deze dringend geboden was.

In de derde plaats steunt de aanvraag op de stelling dat het NFI op grond van nieuw onderzoek tot de conclusie is gekomen dat in deze zaak de combinatie van alcohol en medicijnen geen oorzaak kan zijn geweest van het overlijden van het slachtoffer.

(...)

6.1. Bij de beoordeling van de aanvraag moet het volgende worden vooropgesteld.

6.1.1. Als grondslag voor een herziening kunnen, voor zover hier van belang, krachtens het eerste lid, aanhef en onder 2° van artikel 457 Sv slechts dienen een of meer door een opgave van bewijsmiddelen gestaafde omstandigheden die bij het onderzoek op de terechtzitting niet zijn gebleken en die het ernstig vermoeden wekken dat, waren zij bekend geweest, het onderzoek der zaak zou hebben geleid - voor zover hier van belang - tot vrijspraak van de veroordeelde. De hiervoor bedoelde grondslag, hierna als 'novum' aan te duiden, kan slechts een omstandigheid van feitelijke aard betreffen. Een mening, overtuiging of gevolgtrekking kan in het algemeen niet als een zodanige feitelijke omstandigheid worden aangemerkt. Dat brengt mee dat het oordeel van een deskundige in beginsel, behoudens bijzondere omstandigheden, slechts als een novum kan gelden voor zover daarbij wordt uitgegaan van feiten en/of omstandigheden van feitelijke aard welke niet bekend waren dan wel niet geacht kunnen worden bekend te zijn geweest aan de rechter die de uitspraak, waarvan herziening wordt gevraagd, heeft gewezen.

6.1.2. Voorts moet worden vooropgesteld dat in een aanvraag tot herziening niet met vrucht een beroep kan worden gedaan op deskundigenoordelen welke naar hun inhoud in wezen reeds bij een eerdere aanvraag tot herziening van dezelfde uitspraak aan de orde zijn geweest. Hieruit volgt dat de Hoge Raad de thans bij de aanvraag gevoegde bescheiden alleen beoordeelt, voor zover daarin bepaalde aspecten nog niet eerder in beschouwing zijn genomen.

6.1.3. De aanvraag is in alle onderdelen toegespitst op het causale verband tussen de dood van het slachtoffer en het bewezenverklarde handelen en nalaten van de aanvrager.

Het Hof heeft dat causale verband aanwezig geacht.

Het heeft geoordeeld dat de dood van het slachtoffer het redelijkerwijs te verwachten gevolg van die bewezenverklarde gedragingen was en dus als zodanig aan de aanvrager moet worden toegerekend.

De precieze doodsoorzaak van het slachtoffer is door het Hof niet vastgesteld. De tot het bewijs gebezigde verklaringen van de deskundigen dr. Zeldenrust en drs. Van der Ark behelzen slechts beschouwingen over een mogelijke doodsoorzaak. Ook de bewezenverklaring houdt niet in waaraan het slachtoffer precies is overleden. Die bewezenverklaring behelst een complex van handelen en nalaten van de aanvrager dat tot de dood van het slachtoffer heeft geleid. Waaraan het slachtoffer uiteindelijk, medisch gezien, is overleden, is tegen de achtergrond van de bewezenverklaring dan ook niet beslissend voor de beantwoording van de vraag of de dood redelijkerwijs aan de aanvrager moet worden toegerekend.

(...)

6.2.1 Onderdeel I van de aanvraag betreft het resultaat van een microscopische herbeoordeling verricht door de pathologen prof.dr. J.W.M. Niessen en dr. R. Visser van preparaten van twee stukjes hartspeer van het slachtoffer die door het NFI zijn bewaard. (...)

6.2.2. Een aan het Hof destijds niet bekend gegeven is het aantreffen door prof.dr. Niessen van 'een microscopisch klein gebied met recent weefselversterf' hetgeen volgens de rapportage (...) wijst op een recente situatie met plaatselijk tekort aan zuurstof. Het is, aldus genoemde rapportage: 'mogelijk, maar niet zeker dat dit kleine gebied met hartweefselversterf (infarct) door hartritmestoornissen een rol heeft gespeeld t.a.v. de oorzaak van het intreden van de dood'.

6.2.3. In de aanvraag (3.1. onder 10 op p. 11) wordt ten aanzien van de bevindingen van genoemde deskundigen gesteld dat zij 'de objectieve conclusie wettigen dat [slachtoffer] destijds is overleden aan hartritmestoornissen ten gevolge van een infarct'. Dat kan evenwel niet zonder meer uit die bevindingen volgen.

(...)

6.2.4. Bij de mondelinge toelichting van de aanvraag is nog overgelegd een nadere brief van dr. Visser van 24 augustus 2006, waarin hij zijn bevindingen heeft vergeleken met de sectiebevindingen van dr. Zeldenrust. Dr. Visser komt daarin tot de slotsom dat het op grond van de thans bekende gegevens eerder 'waarschijnlijk' dan 'mogelijk' is dat het slachtoffer is overleden door fataal verlopen hartritmestoornissen.

De omstandigheid dat door het nieuw bekend geworden gegeven de kans dat het slachtoffer is overleden ten gevolge van hartritmestoornissen groter zou moeten worden geacht dan destijds door het Hof is aangenomen, brengt evenwel niet mee dat dat nieuwe gegeven als novum kan gelden.

Zoals hiervoor onder 6.1.3 is vooropgesteld heeft het Hof geoordeeld dat de dood van het slachtoffer het redelijkerwijs te verwachten gevolg was van het bewezenverklarde complex van gedragingen van de aanvrager en dat die dood daarom aan hem moet worden toegerekend.

Het Hof heeft in het verband van die causaliteit niet vastgesteld en dus ook niet beslissend geacht waaraan het slachtoffer, medisch gezien, uiteindelijk is overleden.

De tot het bewijs gebezigde verklaring van dr. Zeldenrust houdt wat dat betreft in dat de doodsoorzaak een acute vergiftiging door alcohol kan zijn geweest waarbij mogelijk aan de conditie van het slachtoffer en de toestand van haar hart betekenis toekomt.

Het thans bekend geworden gegeven zou voor het Hof aanleiding hebben kunnen zijn om wat betreft de uiteindelijke doodsoorzaak aan de toestand van het hart, meer in het bijzonder aan de mogelijkheid van hartritmestoornissen, relatief meer gewicht toe te kennen dan door dr. Zeldenrust kennelijk is gedaan. Het oordeel van het Hof dat de dood van het slachtoffer aan de aanvrager moet worden toegerekend, wordt echter door het nieuwe gegeven niet aangetast.

In dit verband verdient nog opmerking dat in de thans overgelegde NFI-rapporten van dr. Visser en de toxicoloog dr. Lusthof uitdrukkelijk wordt gewezen op de mogelijkheid dat - zo van hartritmestoornissen sprake is geweest - de toegediende alcohol en medicijnen daarop indirect van invloed zijn geweest.

6.2.5. Het eerste onderdeel van de aanvraag behelst dus geen novum.

6.3.1. Onderdeel II van de aanvraag betreft het oordeel van het Hof dat de aanvrager het slachtoffer medische assistentie heeft onthouden en heeft nagelaten deze in te roepen, terwijl deze onmiskenbaar en dringend geboden was. Bedoeld is kennelijk te betogen dat thans moet worden aangenomen dat het causale verband tussen dat nalaten en de dood van het slachtoffer niet heeft bestaan.

(...)

6.3.4. De in dit onderdeel van de aanvraag ontwikkelde gedachtegang komt erop neer dat op grond van bij de aanvraag overgelegde medische deskundigenberichten moet worden aangenomen dat voor de aanvrager destijds niet voorzienbaar was en hij dus niet behoefde te begrijpen dat medische hulp dringend geboden was.

Bij de beoordeling van het causaal verband tussen het opzettelijk nalaten van de aanvrager en de dood van het slachtoffer - de vraag dus of de dood van het slachtoffer redelijkerwijs ook aan dit opzettelijke nalaten van de aanvrager kan worden toegerekend - is echter niet beslissend of voor de aanvrager op grond van de onder a, b, d en e genoemde omstandigheden voorzienbaar was, dan wel dat hij had moeten begrijpen dat medische hulp dringend noodzakelijk was, maar komt het erop aan of de aanvrager daadwerkelijk heeft begrepen dat die hulp was geboden.

Het oordeel van het Hof dat dat laatste het geval was, heeft het niet alleen gegrond op de, uit de bewijsmiddelen blijkende, wetenschap die de aanvrager had van de onder a, b, d, en e genoemde omstandigheden. Het Hof heeft immers ook vastgesteld dat de aanvrager geruime tijd voor het tijdstip van overlijden tegen [betrokkene 1] en diens vriendin had gezegd dat het een 'aflopende zaak was' en dat het 'mis' ging. Voorts heeft het Hof vastgesteld dat de aanvrager op de vraag van de vriendin of er geen dokter bijgehaald moest worden, heeft geantwoord dat de dokter weinig anders kon doen dan tijd rekken.

6.3.5. Tegen de achtergrond van hetgeen hiervoor onder 6.3.4 is overwogen, levert hetgeen in de aanvraag ten aanzien van de genoemde omstandigheden a, b, d en e wordt betoogd geen novum op. De aanvraag behelst in dit opzicht geen omstandigheden van feitelijke aard die niet aan het Hof bekend waren dan wel met die aan het Hof bekende feiten onverenigbaar zijn.

6.3.6. Ten slotte wordt in dit onderdeel van de aanvraag met een beroep op een aantal rapporten van deskundigen nog betoogd dat ervan moet worden uitgegaan dat het tijdig inschakelen van medische hulp geen effect zou hebben gehad. Daarbij wordt een beroep gedaan op een drietal deskundigenberichten van onderscheidenlijk dr. P. Stevens, internist, prof.dr. A.E. Becker, patholoog, en dr. R.W. Koster, cardioloog, waarin - samengevat - op een desbetreffende vraag van de raadsman van de aanvrager is gerapporteerd dat bij een spontane (niet te voorziene) acute hartstilstand, die zich uit in onmiddellijk bewustzijnsverlies, binnen enkele minuten deskundige hulp moet worden geboden.

Dat sprake is geweest van een acute hartstilstand als doodsoorzaak is door het Hof echter niet vastgesteld, terwijl uit de bespreking van onderdeel I van de aanvraag volgt dat daarvan ook thans niet kan worden uitgegaan.

In dat verband verdient nog vermelding dat het Hof heeft vastgesteld (rov. 15 onder c) 'dat het slachtoffer niet plotseling en onaangekondigd is overleden maar ongeveer drie kwartier of meer nadat de verdachte op 4 november 1983 omstreeks 22.30 uur tegen [betrokkene 1] en, bij een telefoongesprek, [betrokkene 2] had gezegd dat het volgens hem een aflopende zaak was, terwijl verdachte in die tussenliggende periode niet getracht heeft hoewel dat zonneklaar geboden was doktershulp in te roepen, maar wel een mengsel van wijn, gin en palmboomrum met een zeer hoog percentage aan [slachtoffer] te drinken heeft gegeven'.

Daarop aansluitend heeft het Hof, de mogelijkheid van een acute hartdood onder ogen ziend, geoordeeld dat het 'de kans dat zich een acute hartdood heeft voorgedaan nog voordat de aan de verdachte verweten gedragingen het beoogde gevolg konden hebben menselijkerwijs zo onwaarschijnlijk acht, dat geconcludeerd moet worden dat de onder c genoemde gedragingen van verdachte tezamen genomen als juridisch relevante oorzaak van de dood van [slachtoffer] moeten worden aangemerkt'.

6.3.7. Ook hetgeen in onderdeel II van de aanvraag wordt aangevoerd, kan dus niet als novum worden aangemerkt.

6.4.1. Met betrekking tot onderdeel III van de aanvraag wordt met een beroep op een rapport van toxicoloog dr. K. Lusthof van 7 maart 2005 en een rapport van 31 december 2003 van prof. D.J. Pounder aangevoerd dat het slachtoffer niet is overleden als gevolg van de combinatie van alcohol en promethazine.

6.4.2. Genoemde rapporten berusten niet op feiten en omstandigheden die destijds niet aan het Hof bekend waren. Bovendien is genoemde stelling reeds in eerdere, ongegrond bevonden herzieningsverzoeken betrokken. Dienaangaande heeft de Hoge Raad in zijn arrest van 30 september 2003 geoordeeld (rov 6.4.3. laatste alinea):

'De constatering dat het Hof bij de veroordeling van de aanvrager zich voor het, aan de rechter voorbehouden, oordeel omtrent het rechtens vereiste causaal verband heeft gebaseerd op het gehele complex van feiten en omstandigheden, waaronder al het opzettelijk handelen en nalaten van de aanvrager, brengt mee dat het oordeel van deskundigen, voorzover dat inhoudt dat het naar medisch inzicht hoogst onwaarschijnlijk is dat de dood is veroorzaakt door (enkel) de combinatie van alcohol en medicijnen, niet zonder meer het ernstig vermoeden kan wekken dat de aanvrager zou zijn vrijgesproken.'

6.4.3. Overigens verdient opmerking dat uit genoemde rapporten, anders dan namens de aanvrager bij de mondelinge toelichting van de aanvraag is betoogd, niet volgt dat de mogelijkheid van vergiftiging door alcohol en medicijnen geheel moet worden uitgesloten.

Bovendien past ook in dit verband de kanttekening dat uit het rapport van dr. Lusthof kan worden afgeleid dat hij de mogelijkheid dat de toegediende alcohol en medicijnen eventueel opgetreden hartritmestoomissen hebben verergerd, niet uitsluit.

6.4.4. Ook onderdeel III van de aanvraag bevat dus geen novum.'

Relevant wetsartikel

Artikel 457 Sv

1. Herziening van eene in kracht van gewijsde gegane einduitspraak houdende veroordeeling, kan worden aangevraagd:

1°. (...);

2°. op grond van eenige omstandigheid die bij het onderzoek op de terechtzitting den rechter niet was gebleken en die op zich zelve of in verband met de vroeger geleverde bewijzen met de uitspraak niet bestaanbaar schijnt in dier voege dat ernstig vermoeden ontstaat dat ware zij bekend geweest, het onderzoek der zaak zou hebben geleid, hetzij tot vrijspraak van den veroordeelde, hetzij tot ontslag van rechtsvervolgving op grond dat deze niet strafbaar was, hetzij tot niet ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot toepasselijkverklaring van eene minder zware strafbepaling;

3°. (...).

2. (...).

1 INLEIDING

Het Nederlandse strafprocesrecht is sinds jaar en dag gebaseerd op het principe dat de materiële waarheid omtrent een (beweerdelijk) begaan strafbaar feit aan het licht moet komen. Dat uitgangspunt brengt een zelfstandige verantwoordelijkheid met zich mee voor de strafvorderlijke functionaris die uiteindelijk een oordeel ten gronde moet geven in de strafzaak: de strafrechter. Die strafrechter dient, ook los van hetgeen het openbaar ministerie en de verdachte aan feiten en omstandigheden aandragen, onderzoek te verrichten dat in al zijn facetten uiteindelijk is gericht op de mogelijkheid een gefundeerde beslissing te nemen over de vraag of de verdachte het hem tenlastegelegde feit heeft begaan. Het boven water krijgen van wat zich daadwerkelijk heeft afgespeeld, staat aldus voorop. In aanmerking genomen dat het strafrecht in ultimo neerkomt op het reageren op strafbaar gedrag door middel van veelal ingrijpende sancties, worden aan de materiële waarheidsvinding - die het fundament vormt van sanctietoepassing - betrekkelijk zware eisen gesteld.* [3]

Die eisen zijn tweeledig. Enerzijds is sprake van eisen die worden gesteld aan de kwaliteit van de waarheidsvinding. Anderzijds is sprake van een formele eis, die neerkomt op een controlemogelijkheid van het oordeel van de strafrechter. De kwalitatieve eisen komen op het volgende neer. Er zal een, in het Wetboek van Strafvordering aangeduid, minimum aantal bewijsmiddelen moeten zijn die tot het oordeel kunnen leiden dat de verdachte het tenlastegelegde feit heeft begaan. Dat is op zichzelf echter nog niet voldoende; wanneer voldoende wettig bewijs voorhanden is, zal de rechter immers niet tot een bewezenverklaring mogen komen dan wanneer hij op grond daarvan de overtuiging heeft bekomen dat de verdachte datgene heeft gedaan waarvan hij wordt beschuldigd. Pas wanneer aan die cumulatieve eis is voldaan, volgt een bewezenverklaring. Bovendien geldt overeenkomstig de zogenaamde grondslagleer de nadere beperking dat, grof gezegd, slechts datgene bewezenverklaard mag worden dat tenlastegelegd is. De formele eis houdt in dat wanneer de rechter in de beleving van de verdediging of het openbaar ministerie een onjuist oordeel heeft geveld, tegen dat oordeel het gewone rechtsmiddel van hoger beroep openstaat en vervolgens het gewone rechtsmiddel van beroep in cassatie. De cassatierechter toetst feitelijke vaststellingen en gevolgtrekkingen van feitelijke aard door de feitenrechter op begrijpelijkheid.

Aan dit systeem van rechtsmiddelen ligt de gedachte ten grondslag dat rechters fouten kunnen maken en dat er daarom wegen tot herstel van die fouten moeten bestaan. Dat herstel wordt bij uitstek geboden door de gewone rechtsmiddelen in het Wetboek van Strafvordering. Tegenover de mogelijkheid om een onwelgevallige rechterlijke beslissing telkens maar weer te kunnen aanvechten, staat evenwel het streven dat een strafproces op enig moment ten einde moet komen, en wel onherroepelijk: *litis finiri oportet*.

Hoezeer ook het systeem van het Nederlandse strafprocesrecht is gericht op het uiteindelijk nemen van de inhoudelijke juiste beslissing in strafzaken en hoezeer ook die beslissing voorwerp kan zijn van controle door een hogere rechter - waardoor althans in abstracto de kans op een onjuist rechterlijk oordeel betrekkelijk klein is - toch kan na het onherroepelijk worden van de rechterlijke uitspraak informatie opkomen die leidt tot ernstige twijfel of de desbetreffende beslissing wel op een juiste aanname van de werkelijkheid is gebaseerd.

In een dergelijk geval is er sprake van een inadequaat geïnformeerd zijn omtrent de feitelijke werkelijkheid op het moment van de beslissing, welke inadequaatheid eerst achteraf is gebleken terwijl ten tijde van de beslissing de betreffende informatie wel als zodanig bestond. Het Nederlands strafprocesrecht voorziet, in de vorm van het buitengewone rechtsmiddel van herziening, in een correctiemechanisme om de (waarschijnlijk) op onjuiste gronden gewezen uitspraak opnieuw onderwerp van rechterlijke beoordeling te doen zijn. Anders geformuleerd, herziening van een strafrechtelijk gewijsde is in de kern een procedure waarin onderzocht wordt of er een inhoudelijke correctie nodig is van dat gewijsde en waarin zo nodig een inhoudelijke correctie wordt doorgevoerd. Evenals in het systeem van de gewone rechtsmiddelen, biedt het buitengewone rechtsmiddel van herziening derhalve ten principale uiteindelijk de mogelijkheid om een uitspraak die kracht van gewijsde heeft verkregen, te vervangen door een nieuwe inhoudelijke beslissing.

Als gezegd, is de herziening een buitengewoon rechtsmiddel. Dat brengt als voorwaarde voor het aanwenden daarvan met zich mee dat geen gewoon rechtsmiddel meer openstaat tegen de desbetreffende uitspraak en deze derhalve kracht van gewijsde heeft verkregen. In dit verband verdient aandacht dat de Hoge Raad in 1974 overwoog dat een rechterlijke beslissing in het algemeen alleen door vernietiging door een hogere rechter haar kracht kan verliezen en een beslissing waartegen door de wet geen hogere voorziening is toegelaten daarom in het algemeen niet op grond van daaraan mogelijk klevende gebreken van formele of materiële aard als van onwaarde mag worden beschouwd.* [4] Dit uitgangspunt wordt in literatuur* [5] en jurisprudentie* [6] ook wel aangeduid als het gesloten stelsel van rechtsmiddelen, en brengt tot uitdrukking dat de regeling van de rechtsmiddelen tegen rechterlijke beslissingen in het Wetboek van Strafvordering als uitputtend moet worden beschouwd. Vermeende procedurele gebreken of foutieve rechterlijke beslissingen kunnen slechts worden hersteld door aanwending van strafvorderlijke rechtsmiddelen, voor zover de wettelijke regeling van het strafprocesrecht daarvoor de ruimte biedt. Is niet voorzien in een rechtsmiddel of zijn de beschikbare rechtsmiddelen uitgeput, dan is de onherroepelijkheid van de beslissing gegeven en moet ervan worden uitgegaan dat de beslissing ook juist is.

Het rechtsmiddel van herziening kan worden aangemerkt als hogere voorziening in de door de Hoge Raad bedoelde zin en maakt derhalve deel uit van het gesloten stelsel van rechtsmiddelen.

Hierna worden enkele recente ontwikkelingen op het gebied van de herziening aan de orde gesteld. Die ontwikkelingen vormen de ingang voor een bespreking van het novum als grondslag voor herziening.* [7] Deze bespreking bestaat uit enkele algemene opmerkingen over de eisen die aan een novum moeten worden gesteld, een beschouwing omtrent deskundigenrapporten die aan een herzieningsverzoek ten grondslag worden gelegd en het novum in het licht van eerdere

herzieningsverzoeken. Tot besluit wordt ingegaan op de ontvankelijkheid van (de aanvrager in) het herzieningsverzoek in geval van persoonsverwisseling. De drie hierboven afgedrukte uitspraken zijn van recente datum en tot op zekere hoogte representatief voor de hierna te bespreken onderwerpen. Toch vormen zij een min of meer willekeurige selectie van het (recente) scala aan herzieningszaken waarin de Hoge Raad tot een oordeel is geroepen. Vanwege die betrekkelijke inwisselbaarheid wordt hierna ook het nodige geput uit andere uitspraken dan de hierboven afgedrukte.

2 ONTWIKKELINGEN IN HERZIENINGSLAND

De herziening mag zich de laatste jaren in een toenemende maatschappelijke, politieke en wetenschappelijke aandacht verheugen. Die aandacht betreft met name zaken van meer of minder geruchtmakende levensdelicten waarin de vraag naar het daderschap een centrale rol inneemt.* [8] De aard van die zaken en de belangstelling die zij genieten in de media, doen wel eens vergeten dat zij kwantitatief vermoedelijk slechts een gering aantal gevallen vertegenwoordigen van het totale aantal zaken waarin de Hoge Raad herziening (heeft) gelast. Zonder dat zulks op deze plaats aan de hand van nauwkeurig en actueel cijfermateriaal gestaafd kan worden, lijkt het niet te gewaagd om te veronderstellen dat de meeste gevallen waarin de Hoge Raad herzieningsaanvragen gegrond acht, betrekking hebben op zogenaamde WAM-zaken en op zaken waarin (het ernstige vermoeden bestaat dat) sprake is van een persoonsverwisseling.* [9] Indien deze veronderstelling juist is, vormen de geruchtmakende, ernstige zaken - gelukkig - een kleine minderheid.

Toch is het juist één van die geruchtmakende zaken geweest - de Schiedammer parkmoord - die heeft geleid tot een aantal veranderingen in het strafvorderlijk systeem. Deze zaak heeft, zoals bekend, geleid tot grote maatschappelijke opschudding. Een persoon van wie uiteindelijk positief is vastgesteld dat hij onschuldig was, heeft als veroordeelde geruime tijd in de gevangenis gezeten. Dit ernstige incident heeft geleid tot uiteenlopende onderzoeken naar de vraag hoe het zover heeft kunnen komen dat een onschuldige is veroordeeld. Zo hebben de in deze zaak betrokken Rechtbank te Rotterdam en het Gerechtshof te 's-Gravenhage een intern onderzoek - ook wel aangeduid als zelfreflectie - verricht.* [10] Voorts heeft het college van procureurs-generaal van het openbaar ministerie door de Amsterdamse advocaat-generaal Posthumus een evaluatieonderzoek laten verrichten. Doelstelling van dit onderzoek was om na te gaan wat er in het opsporingsonderzoek en bij de vervolging in de Schiedammer parkmoord was gebeurd, wat er fout was gegaan en om aanbevelingen te doen.* [11]

Naar aanleiding van het evaluatierapport van de commissie-Posthumus hebben het openbaar ministerie, de politie en het Nederlands Forensisch Instituut (hierna verder: NFI) een verbeterprogramma opgesteld.* [12] Het college van procureurs-generaal heeft besloten tot instelling van een zogenaamde Commissie Evaluatie afgesloten strafzaken: 'Posthumus II'.* [13] Die commissie heeft blijkens artikel 2 van het op haar betrekking hebbende instellingsbesluit tot doel om door middel van onderzoek na te gaan of zich in een specifieke strafzaak in de opsporing, vervolging en/of de presentatie van het bewijs ter terechtzitting ernstige manco's hebben voorgedaan die aan een evenwichtige beoordeling van de feiten door de rechter in de weg hebben gestaan. Om staatsrechtelijke redenen blijft de rol van de zittende magistratuur in dat onderzoek buiten beschouwing. Ten behoeve van haar onderzoek krijgt de commissie toegang tot alle processtukken die zij voor haar onderzoek relevant acht. Daarnaast kan de commissie interviews houden met alle functionarissen van politie en andere opsporingsinstanties, medewerkers van het openbaar ministerie, medewerkers van het NFI en deskundigen die daarvoor in aanmerking komen. De commissie verricht haar onderzoek slechts indien hiertoe een schriftelijk en deugdelijk gemotiveerd voorstel wordt gedaan door een professioneel bij de zaak betrokken (oud-)functionaris van een opsporingsinstantie, het openbaar ministerie, het NFI of een wetenschapper die de zaak geanalyseerd heeft en daaraan een wetenschappelijke publicatie heeft gewijd, en de desbetreffende strafzaak heeft geleid tot een onherroepelijke veroordeling ter zake van een feit waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van twaalf jaren of meer is gesteld en/of de rechtsorde ernstig door dat feit is geschokt. De commissie rapporteert aan het college van procureurs-generaal en geeft daarbij advies omtrent eventueel te nemen vervolgstappen. Bij dit laatste kan worden gedacht aan het entameren van een vordering tot herziening door de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Binnen de commissie wordt een vaste 'toegangscommissie' geformeerd, die besluit of zaken in onderzoek worden genomen. Om de onafhankelijkheid van die commissie te waarborgen heeft het college van procureurs-generaal besloten het voorzitterschap in handen te leggen van een hoogleraar strafrecht (zijnde Ybo Buruma). In de loop van 2007 vindt een evaluatie plaats van de werkzaamheden die door de commissie zijn verricht. De uitkomsten van deze evaluatie zijn openbaar.

Tot betrekkelijk kort geleden kon de doorbreking van de onherroepelijkheid van een uitspraak van de strafrechter slechts aan de orde zijn door middel van de inzet van een herzieningsverzoek. Daarmee is het belang van het gezag van het rechterlijk gewijsde gediend: slechts de Hoge Raad, ons hoogste rechtscollege in strafzaken, is in staat om de herziening te gelasten, zo nodig na een door of in opdracht van de Hoge Raad of zijn Parket ingesteld onderzoek.* [14] Daarbij hanteert de Hoge Raad betrekkelijk strikte grenzen. Zo moet een herzieningsverzoek op straffe van niet-ontvankelijkheid de omstandigheden vermelden waarop zij steunt en een opgave bevatten van de bewijsmiddelen waaruit van die omstandigheden kan blijken.* [15] Bovendien gaat de regeling van het buitengewone rechtsmiddel van herziening ervan uit dat op basis van hetgeen in de aanvraag op grond van bijgevoegde bewijsmiddelen is gesteld, wordt beoordeeld of de herziening (niet slechts ontvankelijk maar ook) gegrond is. Daarmee verdraagt zich niet dat hangende de beoordeling van het herzieningsverzoek wordt verzocht om in de gelegenheid te worden gesteld nieuw onderzoek te verrichten met de kennelijke bedoeling om de daaruit voortkomende resultaten ter onderbouwing aan het herzieningsverzoek toe te voegen.* [16] Dat brengt met zich mee dat de veroordeelde die herziening verzoekt al een dusdanig solide basis aan zijn aanvraag ten grondslag moet hebben gelegd dat de Hoge Raad reeds op basis daarvan - zo nodig na zelfstandig onderzoek te hebben verricht of te hebben doen verrichten - tot een oordeel kan komen omtrent het verzoek. Deze, wettelijk genormeerde,* [17] gang van zaken lijkt prima facie weinig mogelijkheden te bieden om strafvorderlijke activiteiten in een bepaalde strafzaak te doen plaatsvinden nadat de

uitspraak in die zaak onherroepelijk is gevonden doch voordat een herzieningsverzoek is gedaan. Het Wetboek van Strafvordering biedt althans geen specifiek, zelfstandig kader voor een dergelijk onderzoek.* [18] Evenvermelde, naar aanleiding van de Schiedammer parkmoord in gang gezette ontwikkelingen lijken daarmee op gespannen voet te staan. Zij maken niettemin duidelijk dat er, minst genomen, sprake is van een zekere maatschappelijke en politieke behoefte om op een meer of minder laagdrempelige wijze te (doen) onderzoeken of in voorkomende gevallen aanleiding bestaat tot 'heropening' van een zaak. Bij dit laatste moet echter niet uit het oog worden verloren dat de beoogde vormen van onderzoek (door bijvoorbeeld de Commissie Evaluatie afgesloten strafzaken) naar de kern bezien al een heropening impliceren van een afgesloten strafzaak.

Dat heeft consequenties. Het geïnstitutionaliseerde, door de Commissie Evaluatie afgesloten strafzaken te verrichten onderzoek loopt licht het risico een nieuwe of alternatieve, buitenwettelijke rechtsgang te vormen. Dat staat op gespannen voet met het hiervoor genoemde gesloten stelsel van rechtsmiddelen waarin het buitengewone rechtsmiddel van herziening de exclusieve weg vormt die moet worden bewandeld om het gezag van gewijsde te kunnen doorbreken. Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat, hoewel de Commissie Evaluatie afgesloten strafzaken slechts de soliditeit van opsporing en vervolging dient na te gaan en niet gericht is op het werk van de rechter, het zeer de vraag is of die splitsing in de praktijk handhaafbaar blijft.* [19]

Daar komt nog iets bij. Het uitgangspunt van *litis finiri oportet* is mede gefundeerd op de gedachte dat de zekerheid die schuilt in de onherroepelijkheid van een rechterlijke uitspraak de rechtsgenoten een zekere mate van rust biedt. Het institutionaliseren van verschillende vormen van (buitenwettelijk) onderzoek dat als uitkomst kan hebben dat het rechterlijk gewijsde wordt aangetast, kan gemakkelijk verworden tot het organiseren van maatschappelijke onrust, in plaats van het - kennelijk met die onderzoeken beoogde - apaiseren daarvan, zelfs ook als de (veroordelende) uitspraak juist blijkt te zijn.* [20] De rechtszekerheid die gebaat is bij de onherroepelijkheid van de rechterlijke uitspraak strekt ook ten dienste van derden die eerder als verdachte in de zaak betrokken zijn geweest maar uiteindelijk niet zijn veroordeeld. Het te hunnen laste verrichten van strafvorderlijke activiteiten (ten gunste van een beweerdelijk ten onrechte veroordeelde) staat op gespannen voet met het ne bis idem-beginsel.* [21] Dat neemt niet weg dat de roep om procedurele voorzieningen om bepaalde afgesloten strafzaken op enigerlei wijze heropend te krijgen, serieus moet worden genomen. In dit verband verdient opmerking dat ook in onder andere de wetenschap en ten burele van de Hoge Raad en zijn parket wordt geanalyseerd welke mogelijkheden en belemmeringen het buitengewone rechtsmiddel van de herziening met zich mee brengt om onterechte veroordelingen zoals in de Schiedammer zaak te voorkomen. Voorts worden de (on)mogelijkheden van ten opzichte van de herziening alternatieve rechtsingangen in kaart gebracht.* [22] Daarbij spelen twee nauw met elkaar samenhangende aspecten een rol.

Enerzijds vormt naar huidige recht het novum in de zin van artikel 457 Sv de ingang voor herziening. Dat roept de vraag op welke eisen in het algemeen aan een novum worden gesteld. Indien die eisen in de beleving van de wetgever te zwaar zouden worden bevonden en het novum-criterium legislatief zou worden bijgeslepen naar een soepeler maatstaf, rijst vervolgens de vraag of zulks niet een aanzuigende werking zou hebben en daarmee van invloed zou zijn op de werkbelasting van de Hoge Raad. Niet alleen kan dat als bezwaarlijk worden beoordeeld, maar bovendien zou dat op zijn beurt weer aanleiding kunnen geven tot de vraag of een andere rechter dan de Hoge Raad met de behandeling van herzieningsverzoeken zou moeten worden belast.* [23]

Anderzijds is, tegen de achtergrond van evengenoemd bezwaar, de vraag aan de orde of het novum-criterium überhaupt wel zou moeten worden bijgesteld. Misschien zou niet het novum-criterium dienen te worden aangepast, doch zou het denkbaar kunnen zijn dat, met het oog op de fase voorafgaand aan een herzieningsverzoek, meer geïnstitutionaliseerde procedurele voorzieningen worden getroffen. In dit verband verdient opmerking dat het openbaar ministerie in de Deventer moordzaak een zogenaamd 'oriënterend vooronderzoek' heeft verricht, zonder dat het Wetboek van Strafvordering thans in een specifiek wettelijk kader daartoe voorziet. Denkbaar is dat in het Wetboek van Strafvordering een mogelijkheid wordt geschapen waarin het openbaar ministerie - of enige andere met daartoe toereikende bevoegdheden toegeruste instantie (zoals 'een commissie-Posthumus' of een met de Engelse Criminal Cases Review Commission vergelijkbare commissie) * [24] - bij aanwezigheid van, bijvoorbeeld, 'redelijke aanwijzingen' dat een bepaald persoon ten onrechte is veroordeeld, of indien 'gerede twijfel'* [25] bestaat omtrent de juistheid van een veroordelende uitspraak, een dergelijk 'oriënterend vooronderzoek' verricht. Indien de uitkomst van dat onderzoek daartoe aanleiding geeft, zou vervolgens herziening kunnen worden verzocht.* [26]

Nader onderzoek van deze vragen gaat het bestek van deze bijdrage te buiten. Wel hoopt aan de hand van het voorgaande duidelijk gemaakt te zijn dat een zinvol debat omtrent de toekomst van de herziening slechts kan worden gevoerd indien helderheid bestaat omtrent onder meer de thans bestaande maatstaf van het novum. Daarop is het vervolg van deze bijdrage in de eerste plaats gericht. Daarbij wordt een aantal specifieke aspecten uit de hierboven afgedrukte uitspraken tegen het licht gehouden.

3 HET NOVUM: ALGEMEEN

Het novum als ingang naar en grondslag voor herziening wordt aan de hand van de in artikel 457 Sv gebezigde terminologie door de Hoge Raad in vaste rechtspraak aangeduid als een of meer door een opgave van bewijsmiddelen gestaafe omstandigheden die bij het onderzoek op de terechtzitting niet zijn gebleken en die het ernstig vermoeden wekken dat, waren zij bekend geweest, het onderzoek der zaak zou hebben geleid - voor zover hier van belang - tot vrijspraak van de veroordeelde.* [27] Het moet, voor zover voor deze bijdrage van belang, derhalve a) een nieuwe omstandigheid betreffen die b) het ernstig vermoeden wekt dat c) in plaats van een bewezenverklaring een vrijspraak zou zijn uitgesproken.* [28] Onder een 'nieuwe omstandigheid' moet worden verstaan een omstandigheid die enerzijds bij het onderzoek ter terechtzitting nog niet bekend was aan de rechter die over de zaak moest oordelen,* [29] maar die zich anderzijds wel heeft

voorgedaan of bestond voor het wijzen van de einduitspraak waarvan herziening wordt gevraagd.* [30] Het was mede op dit punt van de nieuwe omstandigheid dat het eerste herzieningsverzoek in de zaak van de Schiedammer parkmoord werd afgewezen.* [31] Ter ondersteuning van die herzieningsaanvraag had de veroordeelde onder meer een door prof.dr. P.J. van Koppen opgesteld rapport van 4 december 2002 ingebracht. Daarmee was de Hoge Raad snel klaar: de feiten en omstandigheden waarvan Van Koppen was uitgegaan en die tot zijn conclusies hebben geleid, heeft hij ontleend aan de stukken van het geding, welke stukken al bekend waren aan het hof ten tijde van diens uitspraak. Om die reden sneuvelde de herzieningsaanvraag in zoverre. Datzelfde lot treft de herzieningsaanvraag in 33.3: zie rov. 6.3.5 en 6.4.2.

De nieuwe omstandigheid moet een 'ernstig vermoeden' wekken. Hoewel Duker op zichzelf terecht stelt dat moeilijk in algemene termen is aan te duiden wanneer er sprake is van een ernstig vermoeden dat de bewezenverklaring achteraf gezien onjuist is geweest,* [32] zijn er toch wel enkele lijnen te trekken. Zo merken Blok en Besier op dat enerzijds niet voldoende is dat de met de herzieningsaanvraag beoogde andere uitkomst van de strafzaak 'mogelijk' zou zijn geweest, maar dat anderzijds ook niet vereist is dat deze andere uitkomst het 'noodzakelijk gevolg van de aanwezigheid van het nieuwe feit zij'. Een grote mate van waarschijnlijkheid is volgens deze auteurs echter nodig.* [33] Met dit laatste sluiten zij aan bij de memorie van toelichting bij het oorspronkelijk regeringontwerp voor het Wetboek van Strafvordering 1926 waarin als maatstaf wordt genomen dat de desbetreffende omstandigheid 'naar alle waarschijnlijkheid' tot vrijspraak zou hebben geleid (ware zij de rechter destijds bekend geweest).* [34] 33.2 is in overeenstemming met deze lijn. Een schriftelijke verklaring van een verzekeringsmaatschappij dat ten tijde van de bewezenverklarde WAM-overtreding voor het desbetreffende motorrijtuig een verzekering van kracht was welke aan de op die datum door of krachtens de WAM gestelde eisen voldeed en dat het Centraal Register WAM, voorzover noodzakelijk, is aangevuld dan wel gecorrigeerd, maakt het zeer waarschijnlijk dat, indien de rechter met die verklaring bekend zou zijn geweest, de aanvrager zou zijn vrijgesproken. Ook 33.1 past in deze benadering. In dit geval waren het bescheiden van een zorginstelling die het zeer waarschijnlijk maakten dat de aanvrager op de bewezenverklarde datum in die zorginstelling was opgenomen.

Eveneens denkbaar is dat de betrokkene ten tijde van het bewezenverklarde feit anderszins van zijn vrijheid was beroofd. Indien hij zulks kan staven aan de hand van een verklaring van (de directeur van) de desbetreffende penitentiare inrichting, levert dat ook een ernstig vermoeden in evenbedoelde zin op. Dat een dergelijke verklaring niet noodzakelijkerwijs tot vrijspraak behoeft te leiden, zou wellicht daaruit kunnen blijken dat de Hoge Raad, indien hij de herzieningsaanvraag gegrond bevindt, niet tevens om doelmatigheidsredenen de aanvrager vrijspreekt. Enig nader onderzoek door de feitenrechter, hoe summier wellicht ook, acht hij kennelijk telkens aangewezen.* [35]

De nieuwe omstandigheid zou met een grote mate van waarschijnlijkheid tot een 'vrijspraak' moeten hebben geleid, ware de rechter van die omstandigheid op de hoogte geweest. Daaraan kleven verschillende aspecten. Op deze plaats worden twee van die aspecten, die nauw met elkaar samenhangen, nader belicht.

Ten eerste wordt in de literatuur terecht het standpunt ingenomen dat de nieuwe omstandigheid de gehele bewezenverklaring moet aantasten.* [36] Indien de nieuwe omstandigheid slechts van invloed is op (een of meer) ondergeschikte onderdelen van de bewezenverklaring terwijl zij (een of meer) essentiële onderdelen van de bewezenverklaring onaangetast laat, zal deze omstandigheid geen grond voor herziening kunnen opleveren. Illustratief is hier rov. 6.2.4 van 33.3. De bewezenverklaring houdt in, zakelijk weergegeven, dat de aanvrager een sterk alcoholhoudende soep aan het slachtoffer heeft gegeven terwijl hij op de hoogte was van haar erbarmelijke medische conditie; dat hij haar een mengsel van sterk alcoholhoudende dranken heeft gegeven; en dat hij het in dringende nood verkerende slachtoffer medische assistentie heeft onthouden en heeft nagelaten deze in te roepen; ten gevolge van welk complex van opzettelijk handelen en nalaten de dood van het slachtoffer is ingetreden. Daarbij heeft het hof in het midden gelaten wat de precieze, specifieke oorzaak van de dood is geweest. Het oordeel van de deskundige Visser in een ter ondersteuning van de herzieningsaanvraag overgelegd schrijven dat het eerder 'waarschijnlijk' is dan 'mogelijk' dat het slachtoffer is overleden door fataal verlopende hartritme stoornissen, levert op zichzelf wel een nieuwe omstandigheid in de zin van artikel 457 Sv op, maar kan als zodanig niet de gehele bewezenverklaring aantasten. Deze omstandigheid tast namelijk het bewezenverklarde toedienen van sterk alcoholhoudende etens- en drankwaren niet aan noch de wetenschap van de aanvrager omtrent de medische gesteldheid van het slachtoffer, en evenmin het bewezenverklarde nalaten medische hulp te bieden of in te roepen.

Ten tweede moet de door de aanvrager aangedragen omstandigheid de bewijsconstructie in de kern raken.* [37] In dit verband verdient aandacht dat recent door het openbaar ministerie onderzoek is gedaan naar het uitvoeren van geuridentificatieproeven door de gezamenlijke oefengroep hondengeleiders van de politiekorpsen in Noord en Oost Nederland in de periode september 1997 - maart 2006. Uit eerder oriënterend onderzoek was gebleken dat die proeven regelmatig niet volgens het protocol waren uitgevoerd. In het bijzonder was nagelaten om de proef 'blind' uit te voeren. 'Blind' betekent hier dat de hondengeleider niet op de hoogte is van de sorteervolgorde van de geurbuisjes, waardoor wordt verhinderd dat hij onbewust signalen kan afgeven aan de hond. Op basis van het oriënterend onderzoek oordeelde het college van procureurs-generaal dat het resultaat van deze proeven in lopende strafzaken niet meer kunnen worden gebruikt voor het bewijs en dat, daar waar deze resultaten zijn gebruikt in reeds afgesloten strafzaken, zowel de veroordeelde als diens advocaat per brief zou worden geïnformeerd. In de brief zou tevens worden gewezen op de mogelijkheid een herziening van de zaak bij de Hoge Raad aan te vragen.* [38] Het is - nog los van de werkbelasting in kwantitatieve zin voor de Hoge Raad die het gevolg zou kunnen zijn van deze brief - de vraag of hiermee geen valse verwachtingen van het buitengewone rechtsmiddel herziening worden gewekt. Indien de bewezenverklaring van een bepaald feit is gebaseerd niet alleen op de resultaten van de geuridentificatieproef maar bijvoorbeeld ook op de - onafhankelijk van de uitkomst van die geuridentificatieproef afgelegde - bekennde verklaring van de verdachte en de belastende verklaring van een getuige, zal een herzieningsverzoek vruchteloos blijken. De enkele omstandigheid dat de geuridentificatieproef niet volgens de regels der kunst is uitgevoerd, tast de bewijsconstructie dan niet wezenlijk aan.

4 HET NOVUM: RAPPORTAGES VAN DESKUNDIGEN

In 33.3 stelt de Hoge Raad onder meer voorop dat een mening, overtuiging of gevolgtrekking in het algemeen niet als een feitelijke omstandigheid in de hiervoor bedoelde zin kan worden aangemerkt. Dat brengt volgens de Hoge Raad mee dat het oordeel van een deskundige in beginsel, behoudens bijzondere omstandigheden, slechts als een novum kan gelden voor zover daarbij wordt uitgegaan van feiten en/of omstandigheden van feitelijke aard die niet bekend waren dan wel niet geacht kunnen worden bekend te zijn geweest aan de rechter die de uitspraak, waarvan herziening wordt gevraagd, heeft gegeven. Op dit een en ander leiden veel herzieningsverzoeken schipbreuk voor zover daaraan een deskundigenrapport ten grondslag wordt gelegd. Illustratief in dit verband is de hiervoor vermelde eerste herzieningsaanvraag in de zaak van de Schiedammer parkmoord waaraan onder meer een rapport van Van Koppen ten grondslag was gelegd.* [39] De feiten en omstandigheden waarvan deze deskundige was uitgegaan, waren ontleend aan de stukken van het geding. Zij waren het hof aldus bekend en konden niet tot herziening leiden.* [40]

Toch laat de Hoge Raad met de zinsnede 'behoudens bijzondere omstandigheden' de deur in abstracto op een kier staan. Het waren kennelijk dergelijke bijzondere omstandigheden die het rechtscollège in de Puttense moordzaak uiteindelijk tot het oordeel brachten dat sprake was van een novum.* [41] Die zaak draaide om een ten laste van twee personen uitgesproken bewezenverklaring ter zake van medeplegen van doodslag en medeplegen van verkrachting. Deze bewezenverklaring stelde hoofdzakelijk op tegenover de politie afgelegde verklaringen van twee getuigen en de eveneens tegenover de politie afgelegde bekentenissen van de aanvragers. Aan de tweede herzieningsaanvraag* [42] werd een deskundigenrapport ten grondslag gelegd waarin werd gesteld dat op grond van inmiddels mogelijk geworden DNA-onderzoek 'niet uitgesloten kan worden' dat de destijds op het lichaam van het slachtoffer aangetroffen spermasporen en haren afkomstig waren van één persoon, niet zijnde één van de veroordeelden. Dat herzieningsverzoek werd afgewezen omdat het hof ermee bekend was dat de op het slachtoffer aangetroffen spermasporen en haren niet van de veroordeelden afkomstig waren, terwijl volgens de Hoge Raad uit niets kon volgen dat voor het hof van betekenis was geweest de vraag of die sporen en haren al of niet van één persoon afkomstig waren.* [43] In het derde herzieningsverzoek werd ingegaan op de verklaring van de gynaecoloog professor Eskes die in feitelijke aanleg had verklaard dat het aangetroffen sperma afkomstig kon zijn van een seksueel contact van het slachtoffer met een derde en dat de veroordeelden dit sperma bij de verkrachting van het slachtoffer uit haar vagina hadden 'versleept'. Ter gelegenheid van het door de Hoge Raad gelaste nader onderzoek stelde Eskes echter dat hij er niet van op de hoogte was geweest waar het sperma precies op het lichaam van het slachtoffer was aangetroffen en dat hij - ten tijde van het vanwege de Hoge Raad gelaste nader onderzoek inmiddels bekend met de vindplaats - het hoogst onwaarschijnlijk achtte dat het aangetroffen sperma door de veroordeelden was 'versleept'. Het sperma moest in deze visie dus afkomstig zijn van iemand die bij de verkrachting betrokken was. Hoewel de aanvraag niet inging op de bewijsmiddelen waarop de bewezenverklaring rustte, achtte de Hoge Raad de aanvraag toch gegrond omdat het 'niet anders [kan] zijn dan dat het Hof bij de beoordeling van de overtuigende kracht van de gebezigde bewijsmiddelen in aanmerking heeft genomen dat het aangetroffen sperma waarschijnlijk afkomstig was van een eerder, niet met de onderhavige verkrachting verband houdend seksueel contact van het slachtoffer met een derde, terwijl het de mogelijkheid van een zodanige feitelijke toedracht heeft ontleend aan het in hoger beroep door prof. Eskes gegeven oordeel. Het door die deskundige in de strafzaken gegeven oordeel staat dus in rechtstreeks verband met de bewezenverklaringen. Onder die omstandigheden kan het thans aan de aanvragen ten grondslag gelegde oordeel van prof. Eskes, hierop neerkomende dat genoemde mogelijkheid hoogst onwaarschijnlijk is, als een novum worden aangemerkt.' Van Dorst merkt op dat het bijzondere van deze beslissing is dat aan de hand van het dossier inderdaad kon worden betwijfeld of het hof tot een bewezenverklaring zou zijn gekomen indien de deskundige ter zitting in hoger beroep de verklaring had afgelegd waarmee hij in herziening op de propfen kwam. Terecht voegt deze auteur daaraan toe dat het dossier meestal echter geen of onvoldoende aanknopingspunten biedt voor een dergelijke reconstructie van het klaarblijkelijke gewicht van een verklaring van een deskundige waarover in de uitspraak niets wordt gezegd.* [44]

Bij dit laatste sluit 33.3 enigszins aan. In de herzieningsaanvraag in die zaak is onder meer, met een beroep op deskundigenrapporten, aangevoerd dat het tijdig inschakelen van medische hulp geen effect zou hebben gehad. De Hoge Raad kan deze stelling in rov. 6.3.6 al direct pareren onder verwijzing naar de feitelijke vaststellingen van het hof, waarin de weerlegging van het bij het herzieningsverzoek aangevoerde reeds besloten ligt. Wellicht is deze korte klap de reden dat de Hoge Raad, anders dan advocaat-generaal Knigge in (nrs. 24-29 van) zijn conclusie, geen uitwijding geeft over de juridische-normatieve benadering die het causaliteitsvraagstuk in zaken als de onderhavige domineert. Die benadering komt erop neer dat een bepaald gevolg aan een persoon kan worden toegerekend indien kan worden vastgesteld dat diens handelen en nalaten het gevaar aanmerkelijk heeft vergroot dat dat gevolg - hier: de dood - zou intreden. Daarbij aanvaardt de Hoge Raad niet als juist dat voor het aannemen van het causaal verband tussen het handelen en nalaten van de verdachte en de dood van het slachtoffer de mogelijkheid dat het slachtoffer ook bij het tijdig inschakelen van medische hulp zou zijn overleden uitdrukkelijk zou moeten worden uitgesloten.* [45] Nu de herzieningsaanvraag niet tot gevolg had dat de bewezenverklaarde handelingen van de aanvrager - in het bijzonder het toedienen van sterk alcoholhoudend eten en drinken - niet op losse schroeven kwamen te staan, zou in de juridisch-normatieve benadering van de Hoge Raad ook het causaal verband tussen het nalaten medische hulp te verrichten of in te roepen, niet zijn aangetast. De deskundigenrapporten brengen daar geen verandering in.

5 HET NOVUM IN HET LICHT VAN EERDERE HERZIENINGSVERZOEKEN

In 33.3 stelt de Hoge Raad onder meer voorop dat in een herzieningsverzoek 'niet met vrucht een beroep kan worden gedaan op deskundigenoordelen welke naar hun inhoud in wezen reeds bij een eerdere aanvraag tot herziening van

dezelfde uitspraak aan de orde zijn geweest.' Dat heeft tot gevolg dat de bij het herzieningsverzoek gevoegde bescheiden alleen worden beoordeeld, voor zover daarin bepaalde aspecten nog niet eerder in beschouwing zijn genomen. Daarmee sluit de Hoge Raad nogal categorisch bepaalde omstandigheden als novum uit die bij een eerder herzieningsverzoek ook al zijn aangedragen.

Voor deze rechtlijnige opstelling is op zichzelf het nodige te zeggen. Hiervoor is aan de orde gekomen dat de aanvrager een erg stevige basis aan zijn herzieningsverzoek ten grondslag moet leggen, wil hij een kans op succes hebben met zijn aanvraag. Indien hij bij herhaalde herzieningsverzoeken telkens hetzelfde feitelijke substraat aandraagt, terwijl dat feitelijke substraat (dus) eerder niet heeft geleid tot gegrondverklaring van een herzieningsverzoek, zal de aanvrager ook bij opvolgende verzoeken geen succes hebben. Dat kwam in de onder 33.3 weergegeven butler-zaak ook enigszins pijnlijk aan het licht bij een eerder herzieningsverzoek.* [46] De Hoge Raad oordeelde daarover dat de namens de aanvrager in het geding gebrachte deskundigenrapporten geen wezenlijk nieuwe feiten of omstandigheden van feitelijke aard inhielden omtrent de doodsoorzaak. Integendeel, aldus de Hoge Raad, de aanvraag 'behelst ook thans weer een (nader) geargumenteerd betoog dat de combinatie van alcohol en medicijnen naar alle waarschijnlijkheid niet de doodsoorzaak is geweest. En ook thans wordt daaraan de gevolgtrekking verbonden dat de bedoelde verklaring van dr. Zeldenrust niet juist of niet volledig is geweest. Die omstandigheden heeft de Hoge Raad reeds een en andermaal in beschouwing genomen en dienaangaande beslist dat zij geen novum vormen. Zij komen dus in zoverre ook thans niet als novum in aanmerking'. Deze overweging zou kunnen worden gelezen als een oproep van de Hoge Raad om bij een nieuw herzieningsverzoek iets wezenlijk nieuws aan te dragen. Als gezegd, is dat een verdedigbaar standpunt.

Toch is enige nuancering op haar plaats. Indien een herzieningsverzoek ten dele een herhaling van zetten bevat van een eerdere herzieningsaanvraag terwijl het nieuwe verzoek de eerder aangevoerde feiten en omstandigheden met nieuwe feiten 'versterkt', zal het nieuwe verzoek toch ten volle moeten worden beoordeeld.* [47] Bij wijze van voorbeeld: de aanvrager verzoekt herziening van zijn veroordeling wegens diefstal. Hij voert daartoe de schriftelijke verklaring van diens broer aan, inhoudende dat de aanvrager op het bewezenverklarde tijdstip bij die broer thuis was (en derhalve niet op de plaats delict). De Hoge Raad acht het herzieningsverzoek ongegrond omdat de bewijsconstructie van het aangevallen oordeel (ook) de onder ede afgelegde verklaringen van de getuigen X, Y en Z inhoudt dat zij de aanvrager de diefstal hebben zien plegen, en het herzieningsverzoek die verklaringen niet ongeloofwaardig doet zijn. Indien nu bij een nieuw herzieningsverzoek, ondersteund door bewijsmateriaal, wordt aangevoerd dat X, Y en Z een meinedige verklaring hebben afgelegd omdat zij met de aanvrager nog een appeltje te schillen hadden, en het verzoek wederom (mede) is gebaseerd op de verklaring van de broer van de aanvrager, zal de Hoge Raad laatstgenoemde verklaring niet buiten beschouwing kunnen laten op de enkele grond dat die verklaring reeds bij een eerder, vergeefs gedaan herzieningsverzoek aan de orde is geweest. Daarbij verdient opmerking dat het er niet in de eerste plaats om gaat of de Hoge Raad al eerder over de desbetreffende omstandigheid heeft geoordeeld, maar om de vraag of de aangedragen omstandigheid in verband met de nieuw aangedragen omstandigheden een andersluidend oordeel van de feitenrechter zeer waarschijnlijk had gemaakt.

6 DE ONTVANKELIJKHEID VAN DE HERZIENINGSAANVRAAG IN GEVAL VAN PERSOONSVERWISSELING

Ten slotte nog een enkele opmerking over de ontvankelijkheid van (de aanvrager in) het herzieningsverzoek in geval van persoonsverwisseling.* [48] Zoals hiervoor aan de orde is gesteld, brengt het buitengewone karakter van het rechtsmiddel herziening met zich mee dat de betrokkene eerst in dit rechtsmiddel kan worden ontvangen als alle gewone rechtsmiddelen zijn uitgeput. Nu is het zo dat veel herzieningsverzoeken waarin de persoonsverwisseling een rol speelt, hun aanleiding vinden in de situatie dat het 'de werkelijke dader' was die de inleidende dagvaarding in ontvangst heeft genomen, bijvoorbeeld op het politiebureau na aanhouding bij ontdekking op heterdaad. Dit leidt tot de vraag of het rechtsgeding tegen de persoon op wiens naam het vonnis is uitgesproken, wel als onherroepelijk geëindigd kan worden beschouwd. De redenering zou daarbij als volgt kunnen zijn. De dagvaarding is aan de verdachte 'in persoon' uitgereikt op de voet van artikel 588 lid 1 Sv. Om die reden moet hoger beroep worden ingesteld binnen veertien dagen na de einduitspraak: artikel 408 lid 1 sub a Sv. In deze redenering zou al betrekkelijk snel sprake kunnen zijn van een onherroepelijk vonnis omdat de betrokkene onkundig is gebleven van de strafzaak. Hem is de dagvaarding immers niet uitgereikt.

In de onbekendheid van de betrokkene met de strafzaak echter wringt in deze redenering de schoen. Dat de dagvaarding aan de verdachte in persoon is uitgereikt als bedoeld in artikel 588 lid 1 Sv veronderstelt een personele unie tussen degene die de dagvaarding uitgereikt heeft gekregen en degene op wiens naam de dagvaarding is gesteld. Die personele unie ontbreekt bij een persoonsverwisseling: het is nu juist niet de persoon op wiens naam de dagvaarding is gesteld, die de dagvaarding krijgt uitgereikt. Daaruit vloeit voort dat het vonnis niet onherroepelijk is zolang zich niet een omstandigheid heeft voorgedaan waaruit voortvloeit dat de einduitspraak de verdachte bekend is: artikel 408 lid 2 Sv.* [49]

Strikt genomen, zou de Hoge Raad bij het beoordelen van de ontvankelijkheid van een herzieningsverzoek - in het algemeen en bij beweerde persoonsverwisseling in het bijzonder - derhalve moeten nagaan of zich een dergelijke omstandigheid heeft voorgedaan en of de aanvrager binnen veertien dagen na het daarmee bekend geraken een herzieningsverzoek heeft gedaan.* [50] In dat geval zou de Hoge Raad het herzieningsverzoek moeten verstaan als het instellen van het nog wel openstaande rechtsmiddel van hoger beroep en de stukken naar de griffier van de desbetreffende appellinstantie moeten zenden.* [51] Een dergelijk onderzoek door de Hoge Raad zou echter een nogal omslachtige indruk wekken, mede omdat de uitkomst van dat onderzoek vermoedelijk veelal zou zijn dat het herzieningsverzoek is gedaan meer dan veertien dagen nadat de aanvrager bekend werd met het te zijnen laste gewezen vonnis. Het is daarom zonder meer aanvaardbaar dat de Hoge Raad hier economisch met het buitengewone rechtsmiddel herziening omspringt en de aanvrager op dit punt stilzwijgend in het herzieningsverzoek ontvangt.* [52]

- *[1] Citeerwijze: T. Kooijmans, 'Het novum als ingang van herziening', *DD* 2007, 33. De opgenomen jurisprudentie kan met eigen nummer worden aangehaald.
- *[2] UHD straf(proces)recht Universiteit van Tilburg.
- *[3] Zie nader T. Kooijmans, 'De toetsingsruimte van de feitenrechter na verwijzing door de Hoge Raad in een herzieningsprocedure', *DD* 2005, 61, p. 858-874, i.h.b. p. 859-860.
- *[4] HR 4 maart 1974, *NJ* 1975, 241 m.nt. ThWvV.
- *[5] Zie o.a. J. de Hullu, *Over rechtsmiddelen in strafzaken* (diss. RUG), Arnhem: Gouda Quint 1989, p. 462-469 en J.B.H.M. Simmelink, 'Kanttekeningen bij het 'gesloten stelsel van rechtsmiddelen'', in: A. Harteveld, D.H. de Jong & E. Stamhuis (red.), *Systeem in ontwikkeling* (Knigge-bundel), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005, p. 461-481.
- *[6] Zie onder andere HR 8 mei 2001, *NJ* 2001, 587 m.nt. JR; HR 30 maart 2004, *NJ* 2004, 376 m.nt. YB; HR 22 juni 2004, *NJ* 2004, 561 m.nt. PMe en HR 13 juni 2006, *NJ* 2006, 623 m.nt. A.H. Klip.
- *[7] De in artikel 457 lid 1 sub 1 en 3 Sv genoemde herzieningsgronden van de onverenigbare bewezenverklaringen respectievelijk uitspraak van het EHRM blijven in deze bijdrage buiten beschouwing.
- *[8] Zie onder andere HR 27 juni 2000, *NJ* 2000, 503 m.nt. Sch en HR 26 juni 2001, *NJ* 2001, 564 m.nt. Sch (Puttense moordzaak); HR 14 september 1993, *LJN* AZ6253 en HR 4 oktober 1994, nr. 4861 Herz en HR 6 november 2001, nr. 5239 H en HR 17 februari 2004, *NJ* 2004, 333 (Ina Post); HR 7 september 2004, *LJN* AQ9834 en HR 25 januari 2005, *LJN* AS1872 (Schiedammer parkmoord); HR 1 juli 2003, *LJN* AE8165 (Deventer moordzaak). Ten tijde van het schrijven van deze bijdrage (in februari 2007) heeft de Hoge Raad een tweede herzieningsverzoek betreffende de Deventer moordzaak in behandeling (nr. 02057/06 H). Een eveneens geruchtmakende zaak, waarin geen levensdelict centraal stond, betreft HR 4 maart 2003, *LJN* AF0227 en HR 31 januari 2006, *LJN* AV0613 (Bouterse).
- *[9] Zie voor een (zeer) kleine greep uit de jurisprudentie omtrent persoonsverwisselingen HR 18 september 2001, *LJN* AD5440; HR 7 maart 2006, *LJN* AV0357; HR 30 augustus 2005, *NS* 2005, 330 en HR 6 juni 2006, nr. 00474/06 H; zie voor enkele WAM-zaken HR 27 mei 1997, *NJ* 1997, 656 en HR 9 september 2003, *LJN* AH9954. Een opmerkelijke uitspraak in een regulier hoger beroep in een zaak waarin een persoonsverwisseling centraal stond, betreft Hof Amsterdam 2 december 1999, *NJ* 2000, 317.
- *[10] Zie F.W.H. van den Emster, 'Reflectie op een rechterlijke dwaling', *Trema* 2005, p. 294-295 en J.J.I. Verburg, 'Kantelende werkelijkheid', *Trema* 2005, p. 296-297 alsmede H.L.C. Hermans & P.A.M. Mevis, 'Kanttekeningen bij een reflectie', *Trema* 2005, p. 298-300.
- *[11] Zie ook Y. Buruma, 'Onschuldig! De verwerking van de Schiedamse parkmoord', *DD* 2005, 68, p. 953-963 die vaststelt dat de dramatische afloop van deze zaak slechts in beperkte mate te wijten is aan 'juridische systeemfouten'.
- *[12] Rapport *Versterking opsporing en vervolging naar aanleiding van de Schiedammer parkmoord* (OM/Politie/NFI 4 november 2005).
- *[13] *Start* 2006, nr. 74, p. 16. Zie over die commissie M.S. Groenhuijsen, 'Evaluatie van afgesloten strafzaken en de offensieve rol van de strafbalie', *DD* 2006, 32, p. 475-485.
- *[14] Zie daarover nader de in het voorjaar van 2007 in *RM Themis* te verschijnen bijdrage van B.F. Keulen.
- *[15] *Artikel 459 Sv*.
- *[16] HR 17 februari 2004, *NJ* 2004, 333 en HR 23 mei 2006, *NS* 2006, 188. Laatstgenoemde zaak betrof een verzoek om overlegging door het openbaar ministerie van geluidsregistraties van getapte telefoongesprekken teneinde alle opgenomen gesprekken (alsnog) af te kunnen luisteren. Voorts werd in de door de raadvrouw namens de aanvrager overgelegde pleitnotities tevergeefs verzocht om een tweetal getuigen te doen horen. De Hoge Raad zag geen grond voor nader onderzoek in het kader van dit herzieningsverzoek door een te benoemen raadsheer-commissaris.
- *[17] *Artikel 457 e.v. Sv*.
- *[18] Dat betekent niet dat geen strafvorderlijk onderzoek tegen een derde als (NN-) verdachte zou kunnen worden verricht.
- *[19] Groenhuijsen 2006, p. 479; P.A.M. Mevis, 'Verruiming van de herzieningsregeling?', *DD* 2007, 16, p. 239-250.
- *[20] Vgl. Groenhuijsen 2006, p. 479.
- *[21] Zie nader P.A.M. Mevis & T. Kooijmans, *Herziening ten nadele*, Deventer: Kluwer 2003.
- *[22] Zie onder andere Groenhuijsen 2006; C.H. Brants & A.A. Franken, 'Over de Criminal Cases Review Commission en de Commissie evaluatie afgesloten strafzaken', *DD* 2006, 51, p. 734-754; Mevis 2007.
- *[23] Vgl. Mevis 2007 en Keulen 2007.
- *[24] Vgl. Brants & Franken 2006.
- *[25] Mevis 2007, p. 247.
- *[26] In deze benadering kan herziening overigens ook zonder een dergelijk onderzoek worden verzocht doch de kans op succes is in de geopperde benadering vermoedelijk groter.
- *[27] Zie ook A.J.A. van Dorst, 'Herziening', in: J. Boksem e.a. (red.), *Handboek Strafzaken*, Deventer: Kluwer z.j., p. [47.3]-4-18 (juni 2006) en M.J.A. Duker, aant. 6 op artikel 457 Sv (suppl. 157, oktober 2006), in: A.L. Melai & M.S.

Groenhuijsen e.a. (red.), *Het wetboek van strafvordering*, Deventer: Kluwer (losbladig).

- *[28] Zie uitvoerig G.A.M. Strijards, *Revisie*, Arnhem: Gouda Quint 1989, p. 149-201.
- *[29] HR 7 september 1982, NJ 1983, 219.
- *[30] Vgl. HR 4 oktober 1988, NJ 1989, 248 en HR 8 juni 2004, *NS* 2004, 226.
- *[31] HR 7 september 2004, *LJNAQ*9834.
- *[32] Duker 2006, 'aant. 6.2 bij artikel 457'.
- *[33] A.J. Blok & L.Ch. Besier, *Het Nederlandsche strafproces*, tweede deel, Haarlem: H.D. Tjeenk Willink 1925, p. 497.
- *[34] *Kamerstukken II* 1913/14, 286, nr. 3, p. 157-158.
- *[35] Zie bijvoorbeeld HR 18 september 2001, *LJNAD*5440 en HR 2 september 2003, nr. 01574/02 H. Beide arresten betreffen een persoonsverwisseling; in beide gevallen had de advocaat-generaal wel geconcludeerd tot gegrondverklaring en tot vrijspraak om doelmatigheidsredenen. Laatstgenoemd advies werd door de Hoge Raad in geen van beide zaken overgenomen: het rechtscollège verwees beide zaken naar een gerechtshof. Opmerking verdient dat de herzieningsregeling de Hoge Raad in geval van een novum niet de ruimte laat om de zaak zelf af te doen. Dat kan anders zijn bij een door het EHRM geconstateerde schending van het EVRM als herzieningsgrond: artikel 467 lid 2 Sv.
- *[36] Van Dorst 2006, p. [47.3]-6; Duker 2006, aant. 6.3. op art. 457. Een kennelijke misslag in de tenlastelegging levert in het algemeen geen grond voor herziening op: HR 23 januari 2007, *LJNAZ*6748.
- *[37] Zie ter illustratie het hierna onder het kopje 'Het novum in het licht van eerdere herzieningsverzoeken' gegeven voorbeeld.
- *[38] Zie www.om.nl.
- *[39] HR 7 september 2004, *LJNAQ*9834.
- *[40] Vgl. ook HR 17 februari 2004, NJ 2004, 333 en (de krasse uitspraak) HR 24 februari 2004, *NS* 2004, 120.
- *[41] HR 26 juni 2001, NJ 2001, 564 m.nt. Sch. Zie daarover nader Van Dorst 2006, p. [47.3]-15-16, waaraan het onderstaande mede is ontleend.
- *[42] De eerste herzieningsaanvraag blijft hier buiten beschouwing.
- *[43] HR 27 juni 2000, NJ 2000, 503 m.nt. Sch.
- *[44] Van Dorst 2006, p. [47.3]-16.
- *[45] HR 30 september 2003, NJ 2005, 69 m.nt. Kn.
- *[46] HR 30 september 2003, *LJNAL*6140.
- *[47] In deze zin kennelijk ook Van Dorst 2006, p. [47.3]-13 (voetnoot 4) en advocaat-generaal Knigge in (voetnoot 5 bij) zijn conclusie bij 33.3.
- *[48] Ook bij WAM-zaken kan zich deze problematiek voordoen.
- *[49] De minder goed denkbare situaties als bedoeld in artikel 408 lid 1 sub b en sub c Sv worden hier buiten beschouwing gelaten.
- *[50] Vgl. HR 20 februari 2007, *LJNAZ*0663 m.b.t. een herzieningsverzoek na een uitspraak van het EHRM.
- *[51] Zie voor enkele recente gevallen waarin de conversieproblematiek een centrale rol speelde HR 9 mei 2006, *LJN* AV6214, AV6216 en AV6219.
- *[52] Vgl. de noot (sub 4) van J.M. Reijntjes onder HR 7 november 2006, NJ 2007, 65.